

Nader onderzoek
Vleermuizen, huismus, gierzwaluw en
steenmarter

N2016.023- Nader onderzoek
'Eiland Urk' te Arnhem

**EcoTierra- ecologisch
adviesbureau**

‘Eiland Urk’ te Arnhem

- Nader onderzoek vleermuizen, gierzwaluw, huismus en steenmarter-

Opdrachtgever	Vivare Postbus 5265 6802 EG Arnhem
Contactpersoon	Mevrouw I. van Erp
Data veldbezoeken	Diverse data 2016
Uitvoerende ecologen	De heer W. van Esch Mevrouw CoCo Teheux De heer J-M. de Wever
Kenmerk rapport	N2016.023- Nader onderzoek Eiland Urk te Arnhem
Datum rapport	2 januari 2017
Auteur	ing. J.M. de Wever
Paraaf	

EcoTierra-ecologisch adviesbureau
Margijnenenk 12
7415 JZ Deventer

www.ecotierra.nl
info@ecotierra.nl
(0570)597418

→ Draagvlak voor natuur is de basis voor natuurbescherming

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden Verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven. EcoTierra- ecologisch adviesbureau is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van EcoTierra- ecologisch adviesbureau; opdrachtgever vrijwaart EcoTierra- ecologisch adviesbureau voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING

1 INLEIDING	6
1.1 AANLEIDING	6
1.2 DOELSTELLING	6
1.3 VOLLEDIGHEID ONDERZOEK	6
1.4 GELDIGHEIDSDUUR RAPPORT	7
2 ONDERZOEKSOPZET	8
2.1 DESKRESEARCH	8
2.2 VELDBEZOEKEN	8
3 SITUATIEBESCHRIJVING	11
3.1 ONDERZOCHT GEBIED	11
3.2 VOORGENOMEN INGEPEN	12
4 BEVINDINGEN ONDERZOEK	13
4.1 BEVINDINGEN VOORONDERZOEK	13
4.2 BEVINDINGEN VLEERMUIZEN	13
4.3 BEVINDINGEN HUISMUS	14
4.4 BEVINDINGEN GIERZWALUW	14
4.5 BEVINDINGEN STEENMARTER	14
4.6 OVERIGE BEVINDINGEN	14
5 EFFECTENBEOORDELING	15
5.1 EFFECTEN VLEERMUIZEN	15
5.2 EFFECTEN HUISMUS	15
5.3 GIERZWALUW	17
5.4 EFFECTEN STEENMARTER	18
5.5 EFFECTEN OVERIGE SOORTEN	18
5.6 VOLLEDIGE UITSLUITING AANWEZIGHEID	19
6 CONCLUSIE EN VRIJBLIJVEND ADVIES	20
6.1 CONCLUSIE	20
6.2 VRIJBLIJVEND ADVIES	21

BIJLAGEN

1. Veldwaarnemingen;
2. Wettelijk kader;
3. Korte beschrijving ecologie vleermuizen;
4. Factsheet huismus (Vogelbescherming Nederland);
5. Factsheet gierzwaluw (Vogelbescherming Nederland);
6. Soortprotocol steenmarter (STOWA);
7. Aanvraagformulier ontheffing provincie Gelderland;
8. Literatuurlijst.

SAMENVATTING

In opdracht van woningbouwcoöperatie Vivare heeft EcoTierra- ecologisch adviesbureau in de Adriaan Kluitstraat, de Buysstraat en de De Bosch Kemperstraat te Arnhem (bekend onder de naam 'Eiland Urk') een nader onderzoek naar vleermuizen, gierzwaluw, huismus en de steenmarter uitgevoerd.

Het plangebied bestaat uit de 99 laagbouwoningen van het 'Eiland Urk'.

De initiatiefnemer is voornemens de woningen te amoveren ten behoeve van nieuwbouw. De sloop en nieuwbouw zal gefaseerd plaatsvinden.

Uit een oriënterend veldbezoek in het voorjaar, op 6 april 2016 uitgevoerd door EcoTierra-ecologisch adviesbureau, kwam naar voren dat de woningen in potentie geschikt zijn om vaste verblijfplaatsen van vleermuizen, gierzwaluwen en steenmarters te herbergen. Mogelijk zouden er door de beoogde ingrepen beschermde vaste verblijf- en voortplantingsplaatsen/nesten van deze soorten verloren gaan. Significante foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen worden binnen het plangebied niet verwacht.

Tijdens het veldbezoek was de huismus reeds goed vertegenwoordigd en vertoonden de aanwezige exemplaren al nestindicerend gedrag. Het oriënterende onderzoek is toen opgeschaald naar een volwaardig onderzoek naar huismus.

Onderhavig nader onderzoek is gebaseerd op een bronnenonderzoek en diverse veldbezoeken. Deze veldbezoeken hebben op diverse data in 2016 plaatsgevonden.

De onderzoeken zijn uitgevoerd in de juiste periode en onder geschikte weersomstandigheden, zodat de te verwachten soorten waargenomen konden worden.

Voor de onderbouwing van de conclusies dient hoofdstuk vijf geraadpleegd te worden.

Conclusie	
Vleermuizen	Binnen plangebied Er zijn geen vaste verblijfplaatsen, vliegroutes of significante foerageergebieden vastgesteld binnen het plangebied.
	Buiten plangebied Er is een zomer-/ paarverblijf en een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis vastgesteld in de flatgebouwen nabij het plangebied. Tevens is er in die gebouwen tevens een vermoedelijk zomerverblijf aanwezig. → Deze flatgebouwen blijven gehandhaafd.
Huismus	Er zijn 45 nestlocaties van de huismus vastgesteld. De beoogde ingreep zal tot gevolg hebben dat de nesten en het functionele leefgebied van de exemplaren van de aanwezige kolonie verloren gaan. → Er dient een ontheffing Wet natuurbescherming te worden aangevraagd (via gemeente of provincie); → Er dienen mitigerende maatregelen genomen te worden, waaronder het creëren van minimaal 90 broedplekken en een nieuw leefgebied; → Er dient een projectplan/ werkprotocol opgesteld te worden met daarin onder andere de te nemen vervolgstappen, de uit te voeren werkzaamheden en de planning.

Gierzwaluw	Er zijn 7 nestlocaties van de gierzwaluw vastgesteld. De beoogde ingreep zal tot gevolg hebben dat de nesten verloren gaan. Het functionele leefgebied zal verder niet worden aangetast. → Er dient een ontheffing Wet natuurbescherming te worden aangevraagd (via gemeente of provincie); → Er dienen mitigerende maatregelen genomen te worden, waaronder het creëren van minimaal 35 broedplekken; → Er dient een projectplan/ werkprotocol opgesteld te worden met daarin onder andere de te nemen vervolgstappen, de uit te voeren werkzaamheden en de planning.
Steenmarter	Er is geen beschermde vaste verblijfplaats vastgesteld van de steenmarter.
Wet natuurbescherming	Er zijn procedurele gevolgen te verwachten aangaande de voorgenomen ingrepen. → Er dient een ontheffing te worden aangevraagd voor huismus en gierzwaluw; → De algemene zorgplicht is te allen tijde van toepassing. Deze geldt ook voor de niet specifiek onderzochte soorten, zoals de kauw en egels; → Voor algemeen voorkomende soorten geldt een vrijstelling wanneer het een ruimtelijke ingreep betreft.

1 INLEIDING

In opdracht van woningbouwcoöperatie Vivare heeft EcoTierra- ecologisch adviesbureau in de Adriaan Kluitstraat, de Buysstraat en de De Bosch Kemperstraat te Arnhem (bekend onder de naam Eiland Urk) een nader onderzoek naar vleermuizen, gierzwaluw, huismus en de steenmarter uitgevoerd.

1.1 Aanleiding

De initiatiefnemer is voornemens de woningen te amoveren ten behoeve van nieuwbouw. De sloop en nieuwbouw zal gefaseerd plaatsvinden.

Uit een oriënterend veldbezoek in het voorjaar, op 6 april 2016 uitgevoerd door EcoTierra-ecologisch adviesbureau, kwam naar voren dat de woningen in potentie geschikt zijn om vaste verblijfplaatsen van vleermuizen, gierzwaluwen en steenmarters te herbergen. Mogelijk zouden er door de beoogde ingrepen beschermde vaste verblijf- en voortplantingsplaatsen/nesten van deze soorten verloren gaan. Significante foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen worden binnen het plangebied niet verwacht.

Tijdens het veldbezoek was de huismus reeds goed vertegenwoordigd en vertoonden de aanwezige exemplaren al nestindicerend gedrag. Het oriënterende onderzoek is toen opgeschaald naar een volwaardig onderzoek naar huismus.

1.2 Doelstelling

Het doel van het nader onderzoek is vast te stellen of de voorgenomen ingrepen een overtreding van de vigerende natuurwetten tot gevolg hebben aangaande vleermuizen, vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest en de steenmarter.

Om dit inzicht te verkrijgen worden, onder andere, de volgende vragen beantwoord;

- welke soorten maken gebruik van het plangebied?
- zijn er in de woningen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen, steenmarter en/of jaarrond beschermde nesten aanwezig?
- welke functie(s) hebben deze woningen voor de eventueel aanwezige soorten?
- hoeveel eventueel aanwezige jaarrond beschermde nesten zijn er aanwezig?
- zijn er significante vliegroutes en/of foerageergebieden in of nabij het plangebied aanwezig?
- wat zijn de gevolgen van de ingrepen (welke verbodsbepalingen worden overtreden) en zijn er mitigerende maatregelen te nemen om overtreding van de wet te voorkomen?
- dient er een ontheffing te worden aangevraagd?

1.3 Volledigheid onderzoek

Het onderzoek is onder andere uitgevoerd op basis van het 'Vleermuizenprotocol, maart 2013, dat is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus (NGB), de Zoogdiervereniging, Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN).

Tevens zijn de onderzoeksmethodes zoals beschreven in de soortenstandaarden van de RVO (soortenstandaard Huismus, Gierzwaluw, Gewone en Ruige Dwergvleermuis, versie 2.0 december 2014) gehanteerd.

Door het hanteren van het vleermuizenprotocol, soortenstandaarden en overig goedgekeurde inventarisatiemethodes kan bij een eventuele zienswijze worden aangetoond dat de noodzakelijke onderzoeksinspanning is verricht. Mogelijk zijn er, ondanks de volledigheid van het onderzoek, exemplaren niet waargenomen. Ondanks de meerdere onderzoeksrondes blijft er sprake van momentopnamen.

1.4 Geldigheidsduur rapport

Voor onderzoeken waar alleen soorten van tabel 1 en/of 2 van de Flora- en faunawet aan de orde zijn, mag in principe worden volstaan met een geldigheid van 5 jaar. Hierbij geldt dat er in die periode weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen hebben opgetreden en dat de wetgeving gelijk is gebleven. Bij onderzoeken naar strikt beschermde soorten (tabel 3 soorten en vogels) geldt in principe dat onderzoeksgegevens maximaal 3 jaar oud mogen zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn (bron: ministerie van Economische Zaken).

Voor zover bekend zullen bovenstaande termijnen ook worden gehanteerd in de Wet natuurbescherming.

2 ONDERZOEKSOPZET

Om een goed beeld te verkrijgen hoe en of het plangebied gebruikt wordt door de genoemde soorten heeft er een deskresearch plaatsgevonden en is het plangebied vervolgens meerdere malen in 2016 bezocht in de daarvoor geschikte periodes en onder de juiste weersomstandigheden.

De onderzoeken in het kader van de huismus zijn door de heer J-M. de Wever van EcoTierra-ecologisch adviesbureau uitgevoerd. EcoTierra- ecologisch adviesbureau heeft ruime ervaring met onderzoeken naar genoemde soort(en).

De veldbezoeken ten behoeve van vleermuizen en gierzwaluwen zijn uitgevoerd door het ecologische bureau Eco-Niche. Dit bureau heeft ruime ervaring met het uitvoeren van onderzoeken naar vleermuizen en gierzwaluwen en is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus (NGB).

2.1 Deskresearch

In het kader van het onderzoek zijn diverse beschikbare (digitale) verspreidingsatlassen en overige bronnen geraadpleegd.

Voorafgaande aan het onderzoek is door Vivare aan de bewoners van de te amoveren woningen en de direct omwonenden een brief verstuurd met daarin de aankondiging van het onderzoek. In deze brief is eveneens gevraagd of er waarnemingen bekend zijn van de te onderzoeken soorten in en nabij de woningen.

De bewoners konden op een speciaal daarvoor aangemaakt mailadres de bevindingen doorgeven.

Tevens is Vivare gevraagd of er meldingen van overlast, bijvoorbeeld door de steenmarter, gemeld zijn aan de woningbouwcoöperatie.

2.2 Veldbezoeken

Gezien het grote aantal te onderzoeken soorten zijn er diverse onderzoeksmethodes gebruikt. Tijdens de onderzoeken zijn enkele bewoners en omwonenden van het plangebied geïnterviewd.

Vleermuizen

Tijdens de schemeronderzoeken is met behulp van een batdetector, zaklamp en zoomcamera zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van vleermuizen.

Het vleermuizenonderzoek bestaat uit twee onderdelen, namelijk een visuele inspectie bij daglicht (voor invallen schemer) en onderzoeken tijdens de schemeruren.

Tijdens de visuele inspectie worden opstallen en de toegankelijke gaten onderzocht op sporen die kunnen duiden op de aanwezigheid van vleermuizen. Tijdens de schemer/nacht onderzoeken wordt door middel van met behulp van visuele waarnemingen en een batdetector (Pettersson D230/ D240X) onderzocht of vleermuizen gebruik maken van het plangebied en de aanwezige opstallen.

Indien nodig worden time-expansion opnamen gemaakt met de batdetector om later de ultrasone geluiden te kunnen analyseren met behulp van het analyseprogramma Batsound. Voor soorten van het Myotis geslacht kan dit noodzakelijk zijn om tot een correcte determinatie te komen.

Het onderzoek in de avondschemer is bedoeld om uitvliegende exemplaren te kunnen waarnemen. Vleermuizen warmen gedurende de dag op in hun verblijfplaats en vliegen rond de schemer uit om op jacht te gaan naar insecten.

In de ochtenduren keren ze terug naar hun verblijfplaats, zodat invliegende exemplaren waargenomen kunnen worden.

Gedurende de onderzoeken wordt tevens gelet op sociale roepen en baltsgedrag.

Als richtlijn wordt het 'Vleermuizenprotocol, maart 2013 gehanteerd, opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus (NGB), de Zoogdiervereniging, het toenmalige Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Dit betekent dat het onderzoeksgebied minimaal vier maal tijdens schemer onderzocht dient te worden, zowel in de avond- als ochtenduren.

De onderzoeken zijn uitgevoerd in de juiste periode en onder geschikte weersomstandigheden, zodat eventueel aanwezige vleermuizen waargenomen konden worden. Dit houdt globaal in dat de temperatuur minimaal 7 °C en de windkracht maximaal 4 (5) Beaufort was. Tevens viel er niet meer dan lichte regen.

De avondonderzoeken zijn gestart voor de schemerinvall en tot circa 2 uur na zonsondergang uitgevoerd. De ochtendonderzoeken zijn ongeveer gestart twee uur voor zonsopgang. De onderzoeken in het kader van de paarverblijven zijn tot dieper in de nacht uitgevoerd.

De onderzoeken zijn door twee ecologen per avond/ ochtend uitgevoerd.

Datum	Avond/ ochtend	Onderzochte functie	Weersgesteldheid
27-05-2016	Ochtend	Zomer- en kraamverblijf	11°C, droog, 1 Bft, bewolkt
28-06-2016	Avond		18°C, droog, 1 Bft, bewolkt
16-08-2016	Avond	Paar- en winterverblijf	17°C, droog, 2 Bft, helder
15-09-2016	Avond		25°C, droog, 1 Bft, half bewolkt
Voor, tijdens en na de vleermuisonderzoeken is ook aandacht besteed aan de gierzwaluw en de steenmarter.			

Tabel 1: Onderzoeksdata en informatie vleermuisonderzoek.

Huismus

Het onderzoek naar de huismus is uitgevoerd zoals beschreven in de soortenstandaard Huismus van de RVO (versie 2.0 december 2014). Deze soortenstandaard schrijft twee onderzoeken in de periode 01 april- 15 mei voor.

Datum	Tijdstip	Onderzochte functie	Weersgesteldheid
06-04-2016	Overdag	Nestlocatie/ foerageergebied	14°C, droog, 2 Bft, grijs
02-05-2016	Overdag		16°C, droog, 2 Bft, zonnig
Tijdens dit onderzoek is eveneens op sporen van de steenmarter (uitwerpselen) gelet.			

Tabel 2: Onderzoeksdata en informatie huismussenonderzoek.

Gierzwaluw

Het onderzoek naar de gierzwaluw is uitgevoerd zoals beschreven in de soortenstandaard gierzwaluw van de RVO (versie 2.0 december 2014). Deze soortenstandaard schrijft drie onderzoeken in de periode 01 juni- 15 juli voor.

In de avonduren (vanaf circa 20.30 tot een half uur na zonsondergang) is gelet op exemplaren die terugkeerden naar hun nest of zogenaamd aan het "bouncen" waren (mogelijk nest).

Na het invallen van de schemer of voor zonsopkomst is door middel van zogenaamd “taperen” (afspelen gierzwaluwgeluid om reactie uit te lokken van vogels op nestplaats) gekeken of er nestlocaties aanwezig waren. Dit “taperen” heeft ook voor en na de vleermuisonderzoeken (die in de periode mei-juli zijn uitgevoerd) plaatsgevonden.

De onderzoeken zijn door twee ecologen per avond uitgevoerd.

Datum	Tijdstip	Onderzochte functie	Weersgesteldheid
04-06-2016	Avond	Nestlocatie	18°C, droog, 2 Bft, helder
16-06-2016	Avond		19°C, droog, 2 Bft, licht bewolkt
28-06-2016	Avond		19°C, droog, 1 Bft, bewolkt
Na en voor vleermuisonderzoeken is er zogenaamd “getaped” om een reactie uit te lokken van gierzwaluwen op het nest.			

Tabel 3: Onderzoeksdata en informatie gierzwaluwenonderzoek.

Steenmarter

De steenmarter is het gehele jaar aanwezig en actief. Met name in de avonduren en 's nachts is de soort waarneembaar, overdag verblijft hij in dagrustplaatsen. Bij intensief gebruik van gebouwen en een bepaald terrein zijn er veelal veel sporen (uitwerpselen, markeerpoepjes, prooiresten en dergelijke) te vinden en worden er relatief veel waarnemingen (auditief en visueel) gedaan.

Het onderzoek naar de steenmarter heeft tijdens de andere onderzoeken plaatsgevonden. Tijdens de avond- en ochtenduren is gelet op waarnemingen van exemplaren, overdag is gelet op sporen als uitwerpselen.

3 SITUATIEBESCHRIJVING

In dit hoofdstuk worden het plangebied en de ingrepen kort beschreven.

3.1 Onderzocht gebied

Het plangebied bestaat uit de 99 laagbouwoningen van het 'Eiland Urk'. De woningen staan in de Adriaan Kluitstraat, de Buysstraat en de De Bosch Kemperstraat te Arnhem. Het betreft een binnenstedelijke locatie.

De gevels van de woningen zijn geïsoleerd met parels. De daken zijn niet geïsoleerd.

De directe omgeving bestaat uit een rij woningen en flatgebouwen. Nabij het plangebied is oppervlaktewater aanwezig. Ten noorden/ noordoosten loopt een spoorbaan.

Afbeelding 1: Situering plangebied (bron: Gelderland.nl. Luchtfoto 2015).

Foto's: Indrukken plangebied.

Foto's: Indrukken plangebied.

Foto's: Indrukken plangebied.

Foto's: Indrukken plangebied.

3.2 Voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens de woningen te amoveren ten behoeve van nieuwbouw. De sloop en nieuwbouw zal gefaseerd plaatsvinden. Exacte gegevens over planning en uitvoering waren ten tijde van onderhavig schrijven nog niet bekend.

4 BEVINDINGEN ONDERZOEK

Hieronder worden de bevindingen van de onderzoeken besproken, allereerst de bevindingen van de deskresearch en vervolgens de bevindingen van het veldonderzoek.

Bijlage 1 geeft de bevindingen op kaart weer.

4.1 Bevindingen vooronderzoek

Uit het vooronderzoek (deskresearch en het eerste veldbezoek van april 2016) is naar voren gekomen dat er mogelijk verblijf- of voortplantingsplaatsen van vleermuizen verloren gaan door de beoogde ingrepen.

Soorten al baardvleermuis, gewone dwergvleermuis, franjestaart, rosse vleermuis, laatvlieger, meervleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis kunnen voorkomen in de omgeving. Aantasting van significant foerageergebied of vliegroutes wordt niet verwacht.

De aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van gierzwaluw en steenmarter kon tijdens het eerste onderzoek niet worden vastgesteld, maar ook niet worden uitgesloten. De soorten komen volgens de geraadpleegde atlanten wel voor in de omgeving van het plangebied.

De huismus was tijdens het veldbezoek reeds aanwezig en vertoonde nestindicerend gedrag. Het was derhalve zeker dat de beoogde ingreep een negatief effect zou hebben op deze soort. Het aantal bezette nesten kon tijdens het eerste onderzoek niet sluitend worden vastgesteld.

Op de verstuurde brief van Vivare zijn geen reacties binnengekomen. Tevens zijn er bij Vivare geen meldingen gedaan van overlast door de steenmarter.

4.2 Bevindingen vleermuizen

Vaste verblijfplaatsen

Er zijn binnen het plangebied geen zomer-, kraam-, paar- of winterverblijven aangetroffen. Er zijn eveneens geen zwermende vleermuizen of baltsvluchten van mannetjes waargenomen binnen het daadwerkelijke plangebied.

Buiten het plangebied, in de flatgebouwen aan de Voetiuslaan zijn een zomer-/ paarverblijf en een vermoedelijk zomerverblijf van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Nabij deze flats wordt ook gebaltst door een mannetje. In één van de flatgebouwen aan de De Bosch Kemperstraat is een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Hier zijn ook baltsvluchten van een mannetje waargenomen.

Foerageergebied

Er is binnen het plangebied relatief weinig groen aanwezig. Er wordt met name aan de randen van het plangebied, bij de groenstructuren en het oppervlaktewater, gefoerageerd door de gewone dwergvleermuis.

Vliegroute

Er zijn geen vaste vliegroutes vastgesteld binnen het plangebied. Alle gebouwen kunnen worden gebruikt om te navigeren. Er zijn te weinig bomen aanwezig om een vliegroute te creëren.

4.3 Bevindingen huismus

Er zijn binnen het plangebied 45 nesten van de huismus aangetroffen. De nesten bevinden zich op verschillende locaties in de woningen, zoals onder de eerste 2 rijen dakpannen, in gaten, bij de overkappingen boven de deuren en in overhellende gevel- en nokpannen (zie bijlage 1).

Bijna elke woning binnen het plangebied is geschikt als nestlocatie. Er zijn eveneens sporen, zoals fecaliën en nestmateriaal, aanwezig op plekken waar tijdens de veldbezoeken geen nestindicerend gedrag werd vertoond. Er zijn derhalve veel ongebruikte potentiële nestlocaties.

De tuinen en de omgeving maken onderdeel uit van het functionele leefgebied van de soort, onder andere door de aanwezigheid van schuil- en foerageermogelijkheden.

Ook bij de zuidelijk gelegen woningen buiten het plangebied zijn huismussen waargenomen.

4.4 Bevindingen gierzwaluw

Er zijn 7 nesten van de gierzwaluw aangetoond. De nesten bevinden zich allemaal in woningen in de Adriaan Kluitstraat. De nesten betreffen toegankelijke holtes in muren.

De tuinen maken geen onderdeel uit van het functionele leefgebied van deze soort.

4.5 Bevindingen steenmarter

Tijdens de nachtelijke onderzoeken zijn geen exemplaren waargenomen. Tevens zijn overdag geen uitwerpselen aangetroffen.

4.6 Overige bevindingen

Er zijn tijdens het onderzoek waarnemingen gedaan van kauwen op de daken.

Ten noorden van het plangebied is een egel waargenomen.

5 EFFECTENBEOORDELING

In het kader van de Wet natuurbescherming is nagegaan of vaste verblijf- en voortplantingsplaatsen door de ingreep worden aangetast (verwijderd, ongeschikt gemaakt) of dat er kans bestaat dat de onderzochte soorten worden verontrust, verjaagd of gedood. Verder is er gekeken of er invloeden zijn die leiden tot een verminderde geschiktheid als foerageergebied waarbij het een zodanig belang treft dat bij het wegvallen van deze functie ook verblijfplaatsen niet langer kunnen functioneren. Ten slotte wordt beoordeeld of eventuele vliegroutes zodanig worden aangetast dat de functionaliteit verloren gaat.

5.1 Effecten vleermuizen

Vaste verblijfplaatsen

Er zijn geen vaste verblijfplaatsen zoals zomer-, kraam-, paar- of winterverblijven aangetoond. Afwezigheid is mogelijk deels te verklaren door de aanwezigheid van isolatiemateriaal in de spouwen.

In de omliggende flatgebouwen zijn wel vaste verblijfplaatsen aangetoond. Deze verblijfplaatsen vallen buiten het project en blijven onaangetast.

Foerageerplekken

Foerageerplekken zijn alleen beschermd wanneer ze significant zijn voor het functionele leefgebied van de aanwezige vleermuizen. Hiermee wordt onder andere bedoeld dat bij vernietiging van desbetreffende foerageergebied de vaste verblijf- of voortplantingsplaatsen ook niet mee zullen functioneren doordat de vleermuis vertrekt naar een andere locatie.

Er wordt gevoerageerd bij het oppervlaktewater en de groenstructuren aan de randen van het plangebied. Het betreffen slechts enkele exemplaren die daar foerageren. Het oppervlaktewater en de naastgelegen groenstructuren blijven gehandhaafd. Tevens is er in de directe omgeving alternatief foerageergebied aanwezig.

Tijdens de werkzaamheden dient verstoring door licht op het oppervlaktewater voorkomen te worden.

Vaste vliegroutes

Vliegroutes zijn alleen beschermd wanneer ze significant zijn voor het functionele leefgebied van de aanwezige vleermuizen. Hiermee wordt onder andere bedoeld dat bij vernietiging van de vliegroutes de vaste verblijf- of voortplantingsplaatsen ook niet mee zullen functioneren doordat de vleermuis er niet meer naar toe- of vandaan kan komen.

Er zijn geen significante vaste vliegroutes vastgesteld binnen het plangebied.

→ Negatieve effecten op vleermuizen zijn niet te verwachten.

5.2 Effecten huismus

Er zijn veel nesten van de huismus aanwezig binnen het plangebied. De aanwezige exemplaren vormen een gezonde kolonie (>25 exemplaren).

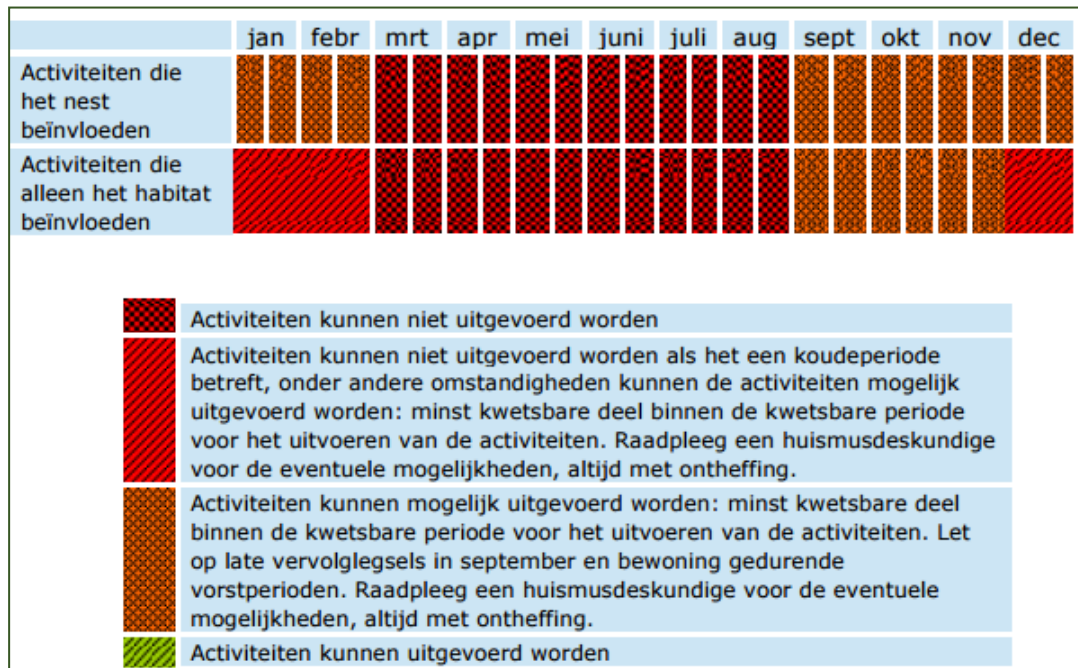
De huismus is een beschermde inheemse diersoort waarvan de bescherming in de Wet natuurbescherming opgenomen is in paragraaf 3.1 Wnb (EU-Vogelrichtlijn). Aangaande huismussen is het volgens artikel 3.1 lid 2 verboden om opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren te vernielen of te beschadigen of nesten weg te nemen, volgens artikel 3.1 lid 4 en 5 is het verboden om opzettelijk vogels te verstoren, tenzij de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

De sloop van de woningen zal, wanneer er geen maatregelen genomen worden, tot gevolg hebben dat de nesten en het functionele leefgebied verloren gaan en daarmee ook de aanwezige kolonie huismussen.

Er is een ontheffing nodig om de verbodsbepalingen te mogen overtreden. Hiervoor is een wettelijk belang nodig die wordt genoemd in de Vogelrichtlijn.

Een ontheffing kan in de nieuwe Wet natuurbescherming via de gemeente of rechtstreeks bij de provincie Gelderland worden aangevraagd.

Tevens dienen mitigerende maatregelen genomen te worden om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen of te niet te doen. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden buiten de kwetsbare periodes, zoals het broedseizoen, uit te voeren, het aanbieden van vervangende nestlocaties en leefgebied en/ of het gefaseerd uitvoeren van de werkzaamheden. In onderhavige situatie dienen er minimaal 90 (conform soortenstandaard dienen 2x het aantal te vernietigen nesten te worden teruggeplaatst) nieuwe, permanente broedplekken gecreëerd te worden in de nieuwe situatie.

Afbeelding 2: Weergave wanneer activiteiten kunnen worden uitgevoerd (bron: Soortenstandaard huismus, RVO, 2014).

In de soortenstandaard Huismus van de RVO (versie 2, december 2014) staat uitgebreid vermeld welke vervolgstappen er genomen dienen te worden om zorg te dragen dat er geen aantasting van de staat van instandhouding gaat plaatsvinden.

Bij de huismus wordt de ontheffingsaanvraag beoordeeld op het effect van de activiteit op de lokale gunstige staat van instandhouding. Er zal daarom inzicht moeten worden gegeven in de gevolgen voor de staat van instandhouding van de lokale populatie van de huismus. Dit is per project maatwerk. Een huismusdeskundige moet bepalen of de staat van instandhouding gewaarborgd zal blijven.

De landelijke staat van instandhouding wordt beoordeeld als matig ongunstig.

In bijlage 7 is het aanvraagformulier weergegeven waarmee een ontheffing Wnb kan worden aangevraagd bij de provincie Gelderland. Op dit formulier staan de eisen om een ontheffing te verkrijgen vermeld. Verdere informatie kan via de Soortenstandaard Huismus en de provinciale site ([www.gelderland.nl/Beschermde-soorten,-ontheffing-\(Wet-natuurbescherming\)](http://www.gelderland.nl/Beschermde-soorten,-ontheffing-(Wet-natuurbescherming))) worden verkregen.

5.3 Gierzwaluw

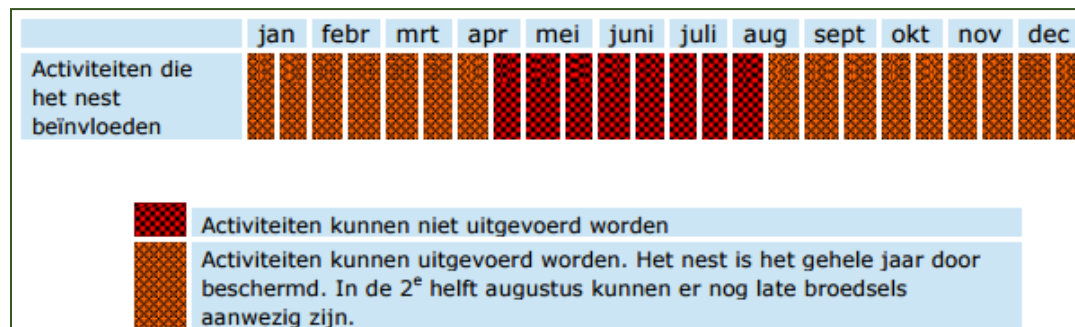
Er zijn 7 nesten van de gierzwaluw aanwezig binnen het plangebied. De gierzwaluw is een beschermde inheemse diersoort waarvan de bescherming in de Wet natuurbescherming opgenomen is in paragraaf 3.1 Wnb (EU-Vogelrichtlijn). Aangaande gierzwaluwen is het volgens artikel 3.1 lid 2 verboden om opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren te vernielen of te beschadigen of nesten weg te nemen, volgens artikel 3.1 lid 4 en 5 is het verboden om opzettelijk vogels te verstoren, tenzij de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

De sloop van de woningen zal, wanneer er geen maatregelen genomen worden, tot gevolg hebben dat broedgelegenheid van de gierzwaluw verloren gaat. Het functionele leefgebied wordt door de beoogde ingreep niet aangetast, daar het functionele leefgebied voor de gierzwaluw zich met name in de lucht bevindt.

Er is een ontheffing nodig om de verbodsbepalingen te mogen overtreden. Hiervoor is een wettelijk belang nodig die wordt genoemd in de Vogelrichtlijn.

Een ontheffing kan in de nieuwe Wet natuurbescherming via de gemeente of rechtstreeks bij de provincie Gelderland worden aangevraagd.

Tevens dienen mitigerende maatregelen genomen te worden om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen of te niet te doen. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden buiten de kwetsbare periodes, zoals het broedseizoen, uit te voeren, het aanbieden van vervangende nestlocaties en/ of het gefaseerd uitvoeren van de werkzaamheden. In onderhavige situatie dienen er minimaal 35 (conform soortenstandaard dienen 5x het aantal te vernietigen nesten te worden teruggeplaatst) nieuwe, permanente broedplekken gecreëerd te worden in de nieuwe situatie.

Afbeelding 3: Weergave wanneer activiteiten kunnen worden uitgevoerd (bron: Soortenstandaard gierzwaluw, RVO, 2014).

In de soortenstandaard Gierzwaluw van de RVO (versie 2, december 2014) staat uitgebreid vermeld welke vervolgstappen er genomen dienen te worden om zorg te dragen dat er geen aantasting van de staat van instandhouding gaat plaatsvinden.

Bij de gierzwaluw wordt de ontheffingsaanvraag beoordeeld op de effecten van de activiteiten op de lokale gunstige staat van instandhouding. Er zal daarom inzicht moeten worden gegeven in de gevolgen voor de staat van instandhouding van de lokale populatie van de gierzwaluw. Dit is per project maatwerk. Een gierzwaluwdeskundige moet bepalen of de staat van instandhouding gewaarborgd zal blijven.

De landelijke staat van instandhouding is onbekend.

In bijlage 7 is het aanvraagformulier weergegeven waarmee een ontheffing Wnb kan worden aangevraagd bij de provincie Gelderland. Op dit formulier staan de eisen om een ontheffing te verkrijgen vermeld. Verdere informatie kan via de Soortenstandaard Gierzwaluw en de provinciale site ([www.gelderland.nl/Beschermde-soorten,-ontheffing-\(Wet-natuurbescherming\)](http://www.gelderland.nl/Beschermde-soorten,-ontheffing-(Wet-natuurbescherming))) meer informatie worden verzameld.

5.4 Effecten steenmarter

Het plangebied maakt zeer waarschijnlijk onderdeel uit van het leefgebied/ territorium van een steenmarter.

Er zijn geen sporen of exemplaren aangetroffen en er zijn geen meldingen bij Vivare of het speciale mailadres binnengekomen. Wanneer de belangrijke kraamfunctie in een woning aanwezig zou zijn, zou het aannemelijk zijn dat de bewoners dit bij Vivare of via het speciale mailadres kenbaar hadden gemaakt. Over het algemeen valt een kraamlocatie snel op door geluid- en stankoverlast.

Mogelijk dat er iets van foerageergebied verloren gaat, maar dit kan door de omgeving worden opgevangen. In de nieuwe situatie komen tuinen terug, waardoor er weer foerageergebied wordt gecreëerd.

→ Significant negatieve effecten aangaande de steenmarter zijn niet te verwachten.

5.5 Effecten overige soorten

Mogelijk broeden kauwtjes in de schoorstenen. Door de sloopwerkzaamheden buiten het broedseizoen van vogels (broedseizoen loopt globaal van 15 maart tot en met juli) uit te voeren zal er geen overtreding Wnb worden begaan. Het nest van de kauw is niet jaarrond beschermd. Ook kunnen vogels in de tuinen broeden.

Voor soorten als de egel geldt in de provincie Gelderland een vrijstelling als het ruimtelijke ingrepen betreft (www.gelderland.nl/bestanden/Documenten/Gelderland/Vergunningen-en-ontheffingen/vrijstelling_soorten_ruimtelijke_inrichting_en_beheer_en_onderhoud). Ook voor andere soorten, zoals sommige muizen, geldt een vrijstelling.

Soort	Toegestane middelen vangen
Aardmuis	Vangkooi en kastval
Bosmuis	Vangkooi en kastval
Bruine kikker	Schepnet
Bunzing	Vangkooi en kastval
Dwergmuis	Vangkooi en kastval
Dwergspitsmuis	Vangkooi en kastval
Egel	Vangkooi en kastval
Gewone bosspitsmuis	Vangkooi en kastval
Gewone pad	Schepnet
Haas	Vangkooi en kastval
Hermelijn	Vangkooi en kastval
Huisspitsmuis	Vangkooi en kastval
Kleine watersalamander	Schepnet
Konijn	Vangkooi, kastval, fred met buidel
Meerkikker	Schepnet
Middelste groene kikker	Schepnet
Ondergrondse woelmuis	Vangkooi en kastval
Ree	Vangkooi en kastval
Rosse woelmuis	Vangkooi en kastval
Tweekleurige osspitsmuis	Vangkooi en kastval
Veldmuis	Vangkooi en kastval
Vos	Vangkooi en kastval
Wezel	Vangkooi en kastval
Woelrat	Vangkooi en kastval

Wel geldt een algemene zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat er zoveel mogelijk wordt gedaan (binnen het redelijke) om aanwezige exemplaren niet te beschadigen of te doden.

5.6 Volledige uitsluiting aanwezigheid

De onderzoeken zijn conform de vigerende protocollen en onderzoeksstrategieën uitgevoerd opdat aantoonbaar is dat er voldoende zorg in acht is genomen om de te verwachten soorten te kunnen waarnemen/ aantreffen. Het blijft echter natuur en het is nooit geheel uit te sluiten dat er, ondanks de voldoende onderzoeksinspanning, toch een exemplaar aanwezig is (in onderhavige situatie zal dit met name een vleermuis betreffen omdat deze een verborgen leven leiden). Bij het aantreffen van een exemplaar dienen de werkzaamheden (rondom) direct gestaakt te worden en dient er een ter zake kundige ingeschakeld te worden.

6 CONCLUSIE EN VRIJBLIJVEND ADVIES

6.1 Conclusie

Op basis van het nader onderzoek is beoordeeld of er procedurele gevolgen zijn betreffende de vigerende (natuur)wetgeving.

Voor toelichting bij de conclusie dient hoofdstuk vijf geraadpleegd te worden.

Conclusie	
Vleermuizen	Binnen plangebied Er zijn geen vaste verblijfplaatsen, vliegroutes of significante foerageergebieden vastgesteld binnen het plangebied.
	Buiten plangebied Er is een zomer-/ paarverblijf en een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis vastgesteld in de flatgebouwen nabij het plangebied. Tevens is er in die gebouwen tevens een vermoedelijk zomerverblijf aanwezig. → Deze flatgebouwen blijven gehandhaafd.
Huismus	Er zijn 45 nestlocaties van de huismus vastgesteld. De beoogde ingreep zal tot gevolg hebben dat de nesten en het functionele leefgebied van de exemplaren van de aanwezige kolonie verloren gaan. → Er dient een ontheffing Wet natuurbescherming te worden aangevraagd (via gemeente of provincie); → Er dienen mitigerende maatregelen genomen te worden, waaronder het creëren van minimaal 90 broedplekken en een nieuw leefgebied; → Er dient een projectplan/ werkprotocol opgesteld te worden met daarin onder andere de te nemen vervolgstappen, de uit te voeren werkzaamheden en de planning.
Gierzwaluw	Er zijn 7 nestlocaties van de gierzwaluw vastgesteld. De beoogde ingreep zal tot gevolg hebben dat de nesten verloren gaan. Het functionele leefgebied zal verder niet worden aangetast. → Er dient een ontheffing Wet natuurbescherming te worden aangevraagd (via gemeente of provincie); → Er dienen mitigerende maatregelen genomen te worden, waaronder het creëren van minimaal 35 broedplekken; → Er dient een projectplan/ werkprotocol opgesteld te worden met daarin onder andere de te nemen vervolgstappen, de uit te voeren werkzaamheden en de planning.
Steenmarter	Er is geen beschermde vaste verblijfplaats vastgesteld van de steenmarter.
Wet natuurbescherming	Er zijn procedurele gevolgen te verwachten aangaande de voorgenomen ingrepen. → Er dient een ontheffing te worden aangevraagd voor huismus en gierzwaluw; → De algemene zorgplicht is te allen tijde van toepassing. Deze geldt ook voor de niet specifiek onderzochte soorten, zoals de kauw en egels; → Voor algemeen voorkomende soorten geldt een vrijstelling wanneer het een ruimtelijke ingreep betreft.

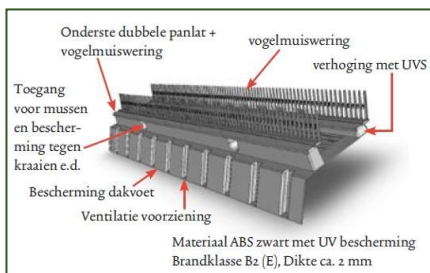
6.2 Vrijblijvend advies

Bij de nieuwbouw dienen in verband met de aanwezige jaarrond beschermde nesten al speciale nestkasten voor de huismus en gierzwaluw te worden ingebouwd/ aangebracht. Voor huismussen kunnen zogenaamde vogelvides (o.a. te vinden op monier.nl) of een dergelijke constructie worden toegepast, in plaats van vogelschroot.

Bij de inrichting van het plangebied dienen inheemse en streekeigen plant- en boomsoorten gebruikt te worden. Tevens dienen de struiken en bomen voldoende schuil- en foerageermogelijkheden te bieden. Wintergroene struiken zijn belangrijk voor de huismus.

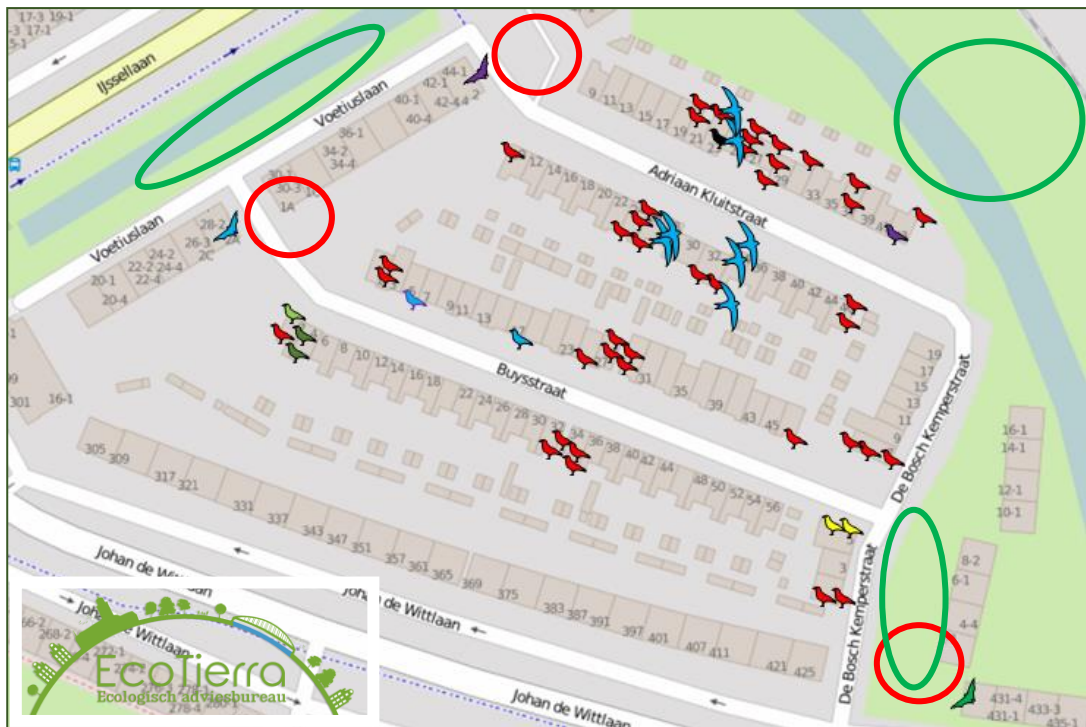
Tevens kunnen speciale kasten voor de vleermuis worden ingebouwd of worden aangebracht.

Over dit zogenaamde natuur-inclusief bouwen is tegenwoordig veel te vinden op internet.

Foto's: Voorbeelden vogelvide en speciale (inbouw)nestkasten kasten: huismus, gierzwaluw en vleermuis (Bron: Vivara).

BIJLAGE 1
VELDWAARNEMINGEN

Nestlocatie Huismus- 45 stuks (betekenis gekleurde exemplaren, zie volgende pagina)

Nestlocatie gierzwaluw- 7 stuks

Paar- en zomerverblijf gewone dwergvleermuis buiten plangebied

Paarverblijf gewone dwergvleermuis buiten plangebied

Vermoedelijk zomerverblijf (opening aantikken) gewone dwergvleermuis buiten plangebied

Baltslocaties gewone dwergvleermuis

Foerageergebied vleermuizen

Huismus

Er zijn diverse soorten verblijfplaatsen van de huismus aanwezig. Hieronder zijn een aantal soorten weergegeven. Kleur afbeeldingsrand komt overeen met de kleur van de huismus op de waarnemingenkaart. De foto hoeft niet de exacte locatie te betreffen, maar kan soortgelijke woning/ locatie zijn.

Eerste of tweede rij dakpannen

Onder dakpannen bij verhoging

Nokpannen, zijpannen en eerste rij pannen

Openingen bij steen

Onder afdak deuren

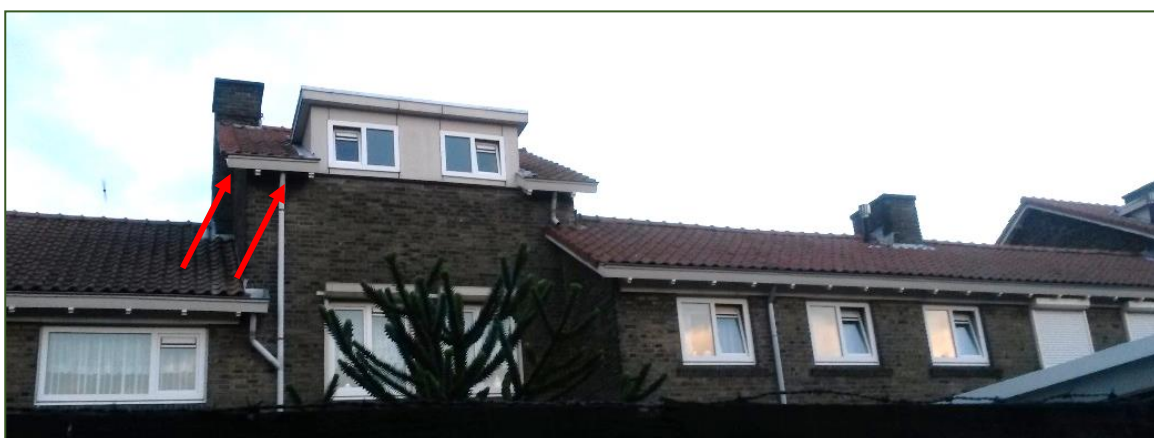

Willekeurige openingen

Gierzwaluw

A. Kluitstraat nr. 34, gaten bovenzijde muur.

A. Kluitstraat 28; onder regenpijp dakkapel en naast schoorsteen onder dakrand.

A. Kluitstraat nr. 23, gaten bovenzijde muur.

BIJLAGE 2
WETTELIJK KADER

Hieronder wordt het wettelijke kader en de toepassing op ruimtelijke ingrepen beschreven aangaande onderzochte soorten

Wet natuurbescherming (Wnb)

De Flora- en faunawet zal op 1 januari 2017 overgaan in de nieuwe Wet natuurbescherming (Wnb).

De nieuwe wet dient ter vervanging van de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet en heeft als doel te komen tot één integrale en vereenvoudigde regeling van de natuurbescherming. Hierbij is de Europese regelgeving als uitgangspunt genomen.

De Wet natuurbescherming kent een apart beschermingsregime voor soorten van de Vogelrichtlijn, een apart beschermingsregime voor soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn en een apart beschermingsregime voor andere soorten, die vanuit nationaal oogpunt beschermd worden. Elk van deze beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden. Alle vogels, in totaal ruim 700 soorten, zijn (beschermd). Daarnaast worden ongeveer 230 overige Europese en nationale soorten beschermd.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Bron: Brochure Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen, ministerie EZ, versie 1.3 december 2016).

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden geveegd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden geveegd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.

Vleermuizen

Vleermuizen zijn beschermde inheemse diersoorten die in de Wet natuurbescherming opgenomen zijn in paragraaf 3.2 Wnb (bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diersoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd). Op grond van de artikelen 3.5 lid 2 en 3.5 lid 4 is het onder meer verboden om beschermde inheemse diersoorten opzettelijk te verontrusten of voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen of te vernielen. Tot vaste rust- en verblijfplaatsen worden locaties gerekend waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van (groepen) mannetjes bevinden. Belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier (vooralsnog) ook onder.

Wanneer een gebodsbepaling van de Wnb wordt overtreden, dient men mitigerende maatregelen te nemen om het te verwachten negatieve effect zoveel mogelijk te beperken of te voorkomen. Tevens dient er een ontheffing van de Wnb aangevraagd te worden.

Jaarrond beschermde nesten

De gierzwaluw en de huismus zijn beschermde inheemse diersoorten die in de Wet natuurbescherming opgenomen zijn in paragraaf 3.1 Wnb (EU-Vogelrichtlijn). Aangaande vogels is het volgens artikel 3.1 lid 2 verboden om opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren te vernielen of te beschadigen of nesten weg te nemen, volgens artikel 3.1 lid 4 en 5 is het verboden om opzettelijk vogels te verstoren, tenzij de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en uitbroeden van de eieren en, voor zover het geen nestvlinders betreft, het grootbrengen van de jongen.

Onder nest moet ook de inhoud en de functionele omgeving daarvan, voor zover het broedsucces van vogels daarvan afhankelijk is, worden inbegrepen.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken en gebruiken hun nest niet als vaste rust- of verblijfplaats. Dergelijke nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen niet de bescherming van de Wnb.

Nesten van de gierzwaluw en huismus vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen'. Deze nesten zijn daarom, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd. Derhalve is, bij overtreding van de verbodsbepalingen, ontheffing nodig van genoemde artikelen met betrekking tot de vaste rust of verblijfplaatsen van de soort.

De soorten zijn niet opgenomen in de het verdrag van Bern (bijlage II).

Wanneer een verbodsbepaling van de Wnb wordt overtreden, dient men mitigerende maatregelen te nemen om het te verwachten negatieve effect zoveel mogelijk te beperken of te voorkomen. Tevens dient er een ontheffing van de Wnb aangevraagd te worden.

Steenmarter

De steenmarter is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in paragraaf 3.3 Wnb, de national beschermde soorten.

Het is verboden om een vaste verblijf- of voortplantingsplaats te beschadigen of te vernietigen volgens artikel 3.10 lid 1b. Tot voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen worden eveneens essentiële migratieroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau gerekend. Daarnaast vallen ook tijdelijke, seizoensgebonden, verblijfplaatsen (bijvoorbeeld burchten) of standplaatsen die van belang zijn voor de gunstige staat van instandhouding van een soort op populatieniveau of per exemplaar hieronder.

BIJLAGE 3
FACTSHEET VLEERMUIZEN

Vleermuizen zijn nachtdieren. Ze worden actief wanneer de schemer invalt. Overdag slapen de meeste vleermuizen, of ze houden zich bezig met lichaamsverzorging. In het najaar daalt het insectenaanbod en maken vleermuizen zich klaar voor een winterslaap. Vleermuizen hebben een netwerk van verschillende verblijfplaatsen door het jaar heen. Zo worden verblijfplaatsen als winterverblijf, kraamverblijf en/of paarverblijf gebruikt. Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouw- en boombewonende soorten. Vaste rust- en verblijfplaatsen van de gebouwbewonende soorten kunnen onder andere plekken onder dakpannen, spouwmuren en zolders zijn.

Potentiële verblijfplaatsen vleermuizen (bron: Handreiking verblijfplaatsen zoeken, Vleermuis Werkgroep Nederland).

Boombewonende soorten zijn te vinden in spechtengaten, holle oude bomen of achter loszittend boomschors.

Het gebruik van het soort verblijfplaats is afhankelijk van de soort. Zo zijn de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger echte gebouwbewoners. De rosse vleermuis is weer voornamelijk te vinden in bomen.

Ook wordt een verblijfplaats vaak wisselend gebruikt gedurende het jaar.

BIJLAGE 4

FACTSHEET HUISMUS (VOGELBESCHERMING NEDERLAND)

Voedsel

- Volwassen mussen: vooral zaden (meer dan 90%), bessen, bloemknoppen en insecten. Graag broodkruimels!
- Jongen: in de eerste twee weken voornamelijk insecten zoals vliegen, muggen, bladluizen, rupsen en zelfs spinnen. Daarna als volwassen mus.

Nestgelegenheid

- Huismussen broeden in holtes en nisjes, soms in dichte struiken. Nest wordt gemaakt onder dakpannen en in gaten en kieren van gebouwen. Ook wel in boomholtes en nestkasten.
- Beetje slordig nest van takjes, stro, veertjes, pluusjes en dierenharen.
- In de winter wordt het nest als slaapplaats gebruikt.
- Huismussen broeden in kleine tot middelgrote kolonies.

Broedseizoen

- Van april tot september, 2 tot 3 legfels.
- Per broedsel 4 tot 6 eieren.
- Broedduur 12 tot 14 dagen.
- Jongen vliegen na 14 tot 16 dagen uit.

Bijzonderheden

- Sinds 1980 is het aantal huismussen in ons land gehalveerd. Huidige schatting: 500.000-1.000.000 paartjes.
- Mussen zijn sociale vogels. Eten, een zandbad nemen en slapen doen ze samen.
- Mussen kennen ook een sociale balts waarbij meerdere mannetjes achter één vrouwtje aanzitten.
- Bij de huismussen in een kolonie gaat de broedtijd gelijk op.
- Nestplaatsen van huismussen zijn het jaar rond beschermd.
- De huismus staat op de Nederlandse Rode lijst als gevoelige soort.

De ideale huismusomgeving

- Groene struiken, hagen of gevelbegroeiing als schuilplaats en voor insecten.
- Inheemse zaadrijke gewassen zoals straatgras.
- Ruim aanbod nestgelegenheid.
- Continu voedsel in directe omgeving.
- Water om te drinken en te badderen.
- Zanderige plekken voor een zandbad (tegen parasieten in verenpak).

Een handje helpen

- Er zijn diverse mogelijkheden om nestgelegenheid te creëren.
- Vogelvide achter de onderste rij dakpannen.
- Bij renovatie of nieuwbouw van huizen: neem contact op met de opdrachtgever voor het installeren van vogelvides.
- Nestkasten (mussen leven sociaal, dus meerdere kasten).
- Mussenflat (een grote nestkast met meerdere nestplekken).
- Zorg voor een compleet habitat op een klein oppervlak. Zijn alle elementen uit de ideale mussenomgeving aanwezig? Alleen nestplaatsen aanbieden is niet voldoende.
- Neem voor wijkgerichte maatregelen contact op met een Stadsvogeladviseur van Vogelbescherming Nederland.

Meer informatie

www.vogelvide.nl

Brochure: Meer vogels in de tuin (Vogelbescherming Nederland).

Boek: Stadsvogels. Bouwen, beleven, beschermen (Tirion).

Huismus

Vogelbescherming
N E D E R L A N D

BIJLAGE 5

FACTSHEET GIERZWALUW (VOGELBESCHERMING NEDERLAND)

Voedsel

- Vliegende insecten en zwevende spinnen.
- Vangt in het broedseizoen 20.000 insecten per dag voor zichzelf en de jongen.
- In de regel zoeken gierzwaluwen hun voedsel in een straal van 8 km rond de nestplaats.

Nestgelegenheid

- Spleten en gaten in gebouwen, vooral onder daken met dakpannen.
- Komvormig nestje bekleed met onder meer haren, veertjes, sprietjes, zaadpluis en speeksel. Soms geen nestmateriaal.

Broedseizoen

- Van mei tot juli, 1 legsel.
- 2 tot 3 witte eieren.
- Broedduur ongeveer 20 dagen.
- Jongen vliegen na 40 tot 42 dagen uit.

Bijzonderheden

- Gierzwaluwen kunnen wel 20 jaar oud worden.
- Gierzwaluwen bereiken vliesnelheden tot wel 120 km/uur.
- Tegen de avond verzamelen gierzwaluwen die geen nest hebben zich in groepen en stijgen dan tot een hoogte van drie tot vijf kilometer. Ze laten zich in een soort halfslaap meevoeren op thermiek en cirkelen langzaam naar beneden.
- Op geschikte nestplaatsen komen ze elk jaar terug.
- Nestplaatsen van gierzwaluwen zijn het jaar rond beschermd.

De ideale gierzwaluwomgeving

- De gierzwaluw brengt het grootste deel van zijn leven door in de lucht. Het leefgebied 'aan de grond' is daarom van minder belang dan de hoeveelheid voedsel in de lucht.
- De gierzwaluw is alleen in het broedgebied tijdens het korte broedseizoen.
- In ons land zijn gierzwaluwen voor hun nest volledig afhankelijk van ruimtes in gebouwen. Door sloop en renovatie van oude gebouwen en wijken gaat veel broedgelegenheid verloren.

De helpende hand

- Het bieden van nestgelegenheid is de belangrijkste maatregel om gierzwaluwen te helpen.
- Voorzie bij nieuwbouw of renovatie standaard in nestgelegenheid: nestpannen en/of neststenen.
- Plaats nestpannen en neststenen in groepjes. Gierzwaluwen nestelen meestal in kolonies. Plaats de neststenen bij voorkeur op een hoek of langs de kopse kant van een gebouw op het noorden of oosten.
- De ontdekking van nieuwe nestplaatsen kan worden versneld door het geluid van de gierzwaluw af te spelen. Als eenmaal één nest bezet is, is de kans groot dat de andere ook worden ontdekt door soortgenoten.
- Neem contact op met een Stadsvogeladviseur van Vogelbescherming Nederland voor wijkgerichte maatregelen.

Meer informatie

www.gierzwaluwbescherming.nl

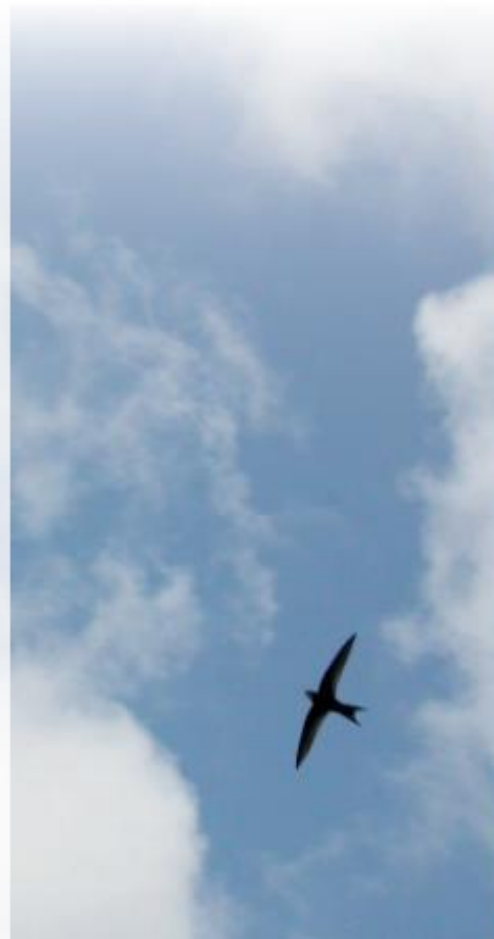
Boek: Bouwprojecten & Gierzwaluwen in Amersfoort (Marjo van der Lelie, gbn@hccnet.nl).

Brochure: Meer vogels in de tuin (Vogelbescherming Nederland).

Boek: Stadsvogels. Bouwen, beleven, beschermen (Tirion).

Gierzwaluw

Vogelbescherming
N E D E R L A N D

BIJLAGE 6

SOORTPROTOCOL STEENMARTER (STOWA)

Tabel 2

Te verwarren met boommarter. Kenmerkend voor steenmarter zijn de asgrijs tot grijsbruine vacht met (grijs)witte onder-vacht, de vaak gevorkte witte tot roomkleurige bef die doorloopt tot op de poten en een vleeskleurige neus. Oren zijn vrij kort zonder opvallende witte rand.

Foto: Beate Ludwig/Buiten-Beeld

- soort niet waargenomen
- soort (recent) waargenomen

2

stowa

Steenmarter *Martes foina*

Jan Feb Mrt Apr Mei Jun Jul Aug Sep Okt Nov Dec

Groen: Werkzaamheden mogelijk. Oranje: Werkzaamheden mogelijk: ja, mits na overleg met ecooloog en eventuele mitigerende maatregelen. Rood: Werkzaamheden mogelijk: nee, tenzij toestemming van de ecooloog en mitigerende maatregelen worden genomen.

Bestendig beheer en onderhoud (vrijstelling, mits gebruik gedragscode)

Maaien	Zie gedragscode, aanvullend: Gefaseerd maaien in ruimte en tijd. Bij voorkeur in de periode augustus t/m februari.
Schonen	-
Baggeren	-
Begrazen	-
Snoeien/dunnen	Zie gedragscode, aanvullend: Periode waarin werkzaamheden dienen plaats te vinden: augustus t/m februari. Pas nadat is vastgesteld dat de verblijfplaatsen zijn verlaten, kan worden gestart met werkzaamheden.
Onderhoud waterkeringen	-
Onderhoud verhardingen	-

Ruimtelijke ontwikkelingen & inrichting (vrijstelling, mits gebruik gedragscode)

Voorbereiding van nieuwe werken	Zie gedragscode
Verwijderen bovengrond/graafwerkzaamheden	Zie gedragscode, aanvullend: Gefaseerde uitvoering van de werkzaamheden in ruimte en tijd. Werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd in de periode augustus t/m februari. Voor graafwerkzaamheden vegetatie kort maaien.
Sloop kunstwerken en gebouwen	Zie gedragscode, aanvullend: Periode waarin werkzaamheden dienen plaats te vinden: augustus t/m februari. Pas nadat is vastgesteld dat de verblijfplaatsen zijn verlaten, kan worden gestart met werkzaamheden.
Bouwactiviteiten	-
Afdammen/dempen/vergraven wateren	-
Leefgebied	Kleinschalige landbouwgebieden; maar ook in bossen en grote steden.
Gebruik van het leefgebied	Binnen hun leefgebied kunnen ze tientallen schuilplaatsen hebben o.a. takkenhopen, boomholtes, dichte struwelen, zolders, spouwmuren en kruipruimtes. Slechts een gering aantal hiervan (3-5) wordt regelmatig gebruikt. In de periode dat ze jongen hebben zijn ze meer honkvast. Voedsel wordt gezocht langs (lijnvormige) landschapselementen zoals groenstroken, heggen, bosjes, greppels. Zowel het mannetje als het vrouwtje heeft een eigen territorium. Het territorium van een mannetje overlapt dat van meerdere vrouwtjes. In Nederland bedraagt de territoriumgrootte 80-700 ha.

Vervolg

Steenmarter *Martes foina*

Voornaamste voedselbronnen	Knaagdieren (muizen, ratten), konijnen, vogels, eieren, insecten, kikkers, regenwormen, vruchten en bessen.
Leefwijze door het jaar heen	Met name in de schemer en nacht actief. In de zomer soms ook in de ochtend actief. Per nacht wordt doorgaans 3-5 km afgelegd. Paartijd: juni-augustus. In maart/april worden de jongen geboren. Na ongeveer 3 maanden zijn de jongen zelfstandig. In de nazomer zoeken de jongen een eigen territorium.
Aanbevelingen	- Behoud en aanleg van kleine landschapselementen (heggen, bosjes, bermen). - Behoud en aanleg schuilplaatsen.
Belang waterschapspopulaties	Ondergeschikt belang
Verspreiding binnen Nederland	In Oost Nederland. De soort ontbreekt nog in het gebied van de grote rivieren, het westen van Gelderland, Utrecht, Noord- en Zuid-Holland en de Zeeuwse Eilanden.
Rode lijst	-
Beschermingsstatus	
Habitatrichtlijn	-
FF-wet	Tabel 2
Bronnen	Lange et al. 1994; Broekhuizen et al. 1992; Websites: www.vzz.nl ; www.minlnv.nederlandsesoorten.nl

BIJLAGE 7

AANVRAAGFORMULIER ONTHEFFING PROVINCIE GELDERLAND

Voor het aanvragen van een ontheffing worden leges geheven (zie website provincie Gelderland).

1 ALGEMENE GEGEVENS

a Aanvrager

naam: _____

adres: _____

postcode: _____ plaats: _____

tel.nr.: _____ email: _____

b Gegevens contactpersoon/adviseur (indien anders dan aanvrager)

naam: _____

adres: _____

postcode: _____ plaats: _____

tel.nr.: _____ email: _____

2 Gegevens van de activiteit

a Naam activiteit: _____

Locatie (adres) activiteit: _____

Gelegen in gemeente : _____

b Periode waarvoor ontheffing wordt aangevraagd : _____ tot en met: _____

c Heeft vooroverleg plaatsgevonden

☐ ja,

☐ nee

Zo ja met wie : _____

d Is voor deze activiteit eerder ontheffing verleend?

☐ nee

☐ ja

Zo ja zaaknr(s)/kenmerk vermelden dan wel vergunning/ontheffing toevoegen indien deze niet door de provincie Gelderland is verleend.

Zaaknr(s)/kenmerk : _____

3 Wordt de ontheffing aangevraagd voor een wettelijke belang?

- ☐ nee, de activiteit betreft geen wettelijke belang
- ☐ ja, namelijk (hieronder aankruisen, meerdere opties mogelijk).

a Vogels (vogelrichtlijn artikel 3 Wnb)

- 1 ☐ De volksgezondheid of openbare veiligheid
- 2 ☐ De veiligheid van het luchtverkeer.
- 3 ☐ Ter bescherming van flora en fauna
- 4 ☐ Voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt.
- 5 ☐ Om het vangen, het onder zich hebben, of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

b Habitatrichtlijn (artikel 3.5 Wnb)

- 1 ☐ Volksgezondheid of de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.
- 2 ☐ Ter bescherming van flora en fauna of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.
- 3 ☐ Voor onderzoek of onderwijs, repopulatie of herintroductie soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten.
- 4 ☐ Om het vangen, plukken of het onder zich hebben, van bepaalde dieren of planten in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

c Nationaal beschermde soorten (artikel 3.10 Wnb)

- 1 ☐ Volksgezondheid of de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.
- 2 ☐ Ter bescherming van flora en fauna of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.
- 3 ☐ Voor onderzoek of onderwijs, repopulatie of herintroductie soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten.
- 4 ☐ Om het vangen, plukken of het onder zich hebben, van bepaalde dieren of planten in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.
- 5 ☐ In het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied.
- 6 ☐ Bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw

7 ☐ Bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer.

8 ☐ Bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied.

9 ☐ Algemeen belang.

4 Voor welke soort en welk verbod wordt de ontheffing aangevraagd (zie bijlage 1)?

Soort	Verbod (zie bijlage 1, artikel en betreffende lid noemen; indien lid 1 tevens aangeven of het doden en/of vangen betreft)

5 Indien sprake is van vangen hieronder per soort aangeven welke middelen daarvoor worden aangevraagd.

Soort	middel

6 Wordt bij de uitvoering gebruik gemaakt van een gedragscode?

☐ nee.

☐ ja.

Zo ja welke gedragscode _____

Zo ja wat is datum van goedkeuring door de minister _____

7 RUIMTE VOOR EVENTUELE TOELICHTING

8 VOORWAARDEN EN VERPLICHTINGEN BIJ DE AANVRAAG VAN DE WET NATUURBESCHERMING

De aanvrager verklaart dat:

6.1 hij/zij de wijzigingen in de omstandigheden die van belang zijn bij de beoordeling van de aanvraag, zo spoedig mogelijk doorgeeft aan de provincie Gelderland onder vermelding van het zaaknummer waaronder de aanvraag in behandeling is;

6.2 hij/zij alle gewenste inlichtingen met betrekking tot de voor de beoordeling en controle benodigde gegevens direct en naar waarheid zal verstrekken aan de met behandeling en controle van de aanvraag belaste medewerkers;

6.3 hij/zij verklaart tevens ermee bekend te zijn dat de ontheffing direct wordt ingetrokken indien hij/zij één of meer uit zijn/haar ontheffing voortvloeiende verplichtingen niet nakomt, dan wel in het kader van de aanvraag onjuiste gegevens heeft verstrekt. Voorts kan de ontheffing worden gewijzigd of ingetrokken als de omstandigheden zodanig zijn gewijzigd dat deze niet verleend zou zijn op het tijdstip waarop de ontheffing is verleend;

6.4 alle gegevens naar waarheid zijn verstrekt.

Algemene aanwijzingen:

Alleen volledig ingevulde formulieren worden in behandeling genomen.

Om een digitale aanvraag in te dienen, moet u:

- Alle meegezonden documenten en rapporten en eventuele machtigingen in pdf-format aanleveren.

- Het ingevulde aanvraagformulier van een handtekening voorzien en scannen in pdf-format.

- Aanvraagformulier met rapporten in pdf-format versturen naar **post@gelderland.nl** (liefst als .ZIP-bestand).

- Bij bestanden groter dan 25 MB, moet u bij post@gelderland.nl een verzoek indienen om een toegangscode tot Extranet. U ontvangt dan een link en een wachtwoord. Heeft u de aanvraag en de rapporten geplaatst op Extranet, dan meldt u dit via post@gelderland.nl.

Ook is het mogelijk ons een link toe te sturen van de locatie waar de documenten kosteloos te downloaden zijn.

Als u de aanvraag per post wilt indienen, moet u:

De aanvraag met bijlagen in 2-voud indienen bij:

Het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland

Team Vergunningverlening

Postbus 9090

6800 GX ARNHEM

9 Ondergetekende verleent hierbij;

☒ wel

☐ geen

Toestemming voor digitale verzending van stukken.

10 ONDERTEKENING

Het besluit van Gedeputeerde Staten wordt in principe op naam van de aanvrager gesteld.

Datum:

Naam ondertekenaar:

Functie/hoedanigheid ondertekenaar:

Bedrijf/organisatie

Machtiging

☐ nee.

☐ ja.

Machtiging bijvoegen indien de aanvraag niet door de aanvrager zelf is ondertekend

Handtekening:

Toe te voegen bijlagen

Natuurtoets waarin de uit te voeren activiteiten en de effecten op de natuur zijn beschreven. Bij de beoordeling van de effecten dient een duidelijk onderscheid gemaakt te worden in de effecten op gebieden (hoofdstuk 2 van de wet), soorten (hoofdstuk 3 van de wet) en houtopstanden (hoofdstuk 4 van de wet) door deze beoordelingen in aparte hoofdstukken in de toets op te nemen.

De toets moet in ieder geval bevatten:

Activiteit.

- Een omschrijving van het plan met kaarten waarbij duidelijk is aangegeven wat de huidige situatie is en wat de toekomstige situatie is. De detaillering dient te zijn afgestemd op de relevantie voor de effecten op de natuur.
- Een beschrijving van de werkzaamheden, hoe ze worden uitgevoerd en wanneer (planning). Detaillering en informatie dient te zijn afgestemd op de relevantie voor de effecten op de natuur.

Bij de effecten op soorten (hoofdstuk 3 van de wet) dient in ieder geval te worden vermeld:

Verbodsbepalingen.

- Per soort welke verbodsbepalingen worden overtreden met een beschrijving hoe en waarom de verbodsbepaling wordt overtreden.

Achtergrond van de Inventarisatie.

- Per soort aangeven welke methode en technieken van inventariseren is gebruikt en in welke periode is geïnventariseerd.
- Per soort op kaart aangeven welke gebieden geïnventariseerd zijn.

Resultaten van de inventarisatie.

- Van de planten aangeven
 - * welke groeiplaatsen zijn aanwezig;
 - * wat is de verspreiding van de soort in de omgeving van het plangebied;
 - * waar en in welke omvang potentieel geschikte groeiplaatsen aanwezig zijn in de omgeving.
- Voor dieren aangeven
 - * welke beschermde soorten aanwezig zijn;
 - * of er voortplantings- of vast rust of verblijfplaatsen aanwezig zijn;
 - * omvang van de populatie;
 - * beschrijving van het netwerk waarvan de populatie deel uitmaakt;
 - * foerageergebieden, migratie- en vliegroutes;
 - * de eisen die de soort aan de omgeving stelt en de mate waarin er in de omgeving geschikt leefgebied aanwezig is welke als alternatief kunnen dienen en in welke mate deze gebieden voor de soort bereikbaar zijn.

Effecten

- Een beschrijving van de effecten van de werkzaamheden op de soort waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen tijdelijke, permanente en cumulatieve effecten. Geef hierbij zowel de effecten op de kwaliteit van het leefgebied als op de oppervlakte van het leefgebied aan.
- De wijze waarop de effecten op de soort tijdens de werkzaamheden worden gevolgd en wat de deskundigheid is van degene die deze ecologische begeleiding gaan uitvoeren.
- Geef aan hoe u negatieve effecten op de soorten zoveel mogelijk voorkomt door de wijze van uitvoering van de werkzaamheden.

Gunstige staat van instandhouding

- Geef per soort aan wat de staat van instandhouding is op plaatselijk, regionaal en landelijk niveau.
- Geef per soort aan in welke mate de staat van instandhouding wordt beïnvloed door de werkzaamheden.

Maatregelen

- Geef concreet aan welke maatregelen u neemt om negatieve effecten op de soorten te verminderen. Geef daarbij per maatregel aan voor welke soorten negatieve effecten worden beperkt. Geef de maatregelen op kaart aan en vermeld de kadastrale gegevens van de locatie waar de maatregelen worden uitgevoerd. Indien de eigenaar niet de aanvrager is voeg dan een verklaring bij van de eigenaar dat hij instemt met de uitvoering van de maatregelen.
- Geef aan of de maatregel leidt tot het voorkomen van het overtreden van een verbodsbepaling of het compenseren van de mogelijke afbreuk van de gunstige staat van instandhouding.
- Onderbouw de effectiviteit van de maatregel en geef aan hoe de effectiviteit en duurzaamheid wordt geborgd, bijvoorbeeld door realisatie van de functionaliteit voor start van de werkzaamheden, ecologische begeleiding tijdens de uitvoering, monitoring na uitvoering, duurzaam beheer van de te realiseren voorzieningen etc.

Alternatieven

Welke alternatieven heeft u onderzocht om negatieve effecten op de soorten te voorkomen?

- * alternatieve locaties
- * alternatieve wijze van uitvoering
- * alternatieve periode van uitvoering

Onderbouw waarom alternatieven met minder effecten niet mogelijk zijn.

Literatuur

Literatuurlijst met de stukken waarnaar verwezen wordt in de onderbouwing.

Mitigatieplan en uitvoeringsplan.

Een plan waarin de maatregelen concreet worden beschreven in plaats, tijd en wijze van uitvoering.

Bijlage 1 Overzicht verboden

Vogelrichtlijnsoorten (betreft alle inheemse vogels)

artikel	Verbod (voor zover relevant voor vraag 6)
3.1 lid 1	Doden
3.1 lid 1	Vangen
3.1 lid 2	Nesten, rustplaatsen of eieren vernielen of wegnemen.
3.1 lid 3	Eieren rapen en onder zich hebben
3.1 lid 4	Verstoren*

* Dit verbod is niet van toepassing indien de verstoring aantoonbaar niet leidt tot een wezenlijk effect op de staat van instandhouding van de soort (zie 3.1 lid 5).

LET OP: Voor vogels die tevens zijn beschermd op grond van het verdrag van Bern of Bonn is artikel 3.1 lid 5 niet van toepassing in is het opzettelijk verstoren altijd verboden conform artikel 3.5 lid 2. Voor een overzicht van de vogels die beschermd zijn op grond van het verdrag van Bern of Bonn zie o.a. de website van de provincie.

Habitatsoorten inclusief Bern en Bonn voor zover het geen vogels betreft. (zie o.a. website provincie voor de lijst met soorten).

artikel	Verbod
3.5 lid 1	Doden
3.5 lid 1	Vangen
3.5 lid 2	Verstoren

3.5 lid 3	Eieren vernielen of rapen
3.5 lid 4	Voortplantingsplaatsen of rustplaatsen beschadigen of vernielen
3.5 lid 5	Planten plukken, verzamelen, afsnijden, onwortelen of vernielen
3.6 lid 1	Onder zich hebben of vervoeren voor verkoop. Verhandelen, ruilen of te koop dan wel te ruil aanbieden.
3.6 lid 2	Onder zich hebben of vervoeren anders dan voor verkoop.

Nationale soorten zoals genoemd in artikel 3.10 c.q. opgenomen in de bijlage van de Wet natuurbescherming.

artikel	verbod
3.10 lid 1a	Doden.
3.10 lid 1a	Vangen
3.10 lid 1b	Vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen beschadigen of vernielen
3.10 lid 1c	Planten plukken, verzamelen, afsnijden, onwortelen of vernielen.

BIJLAGE 8
LITERATUURLIJST

Broekhuizen S, e.a., Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht 1992
Dijkstra V, R. Janssen, J. Buys & T. van der Meij, 2008. Handleiding voor het monitoren van vleermuizen op zolders. Zoogdierverseniging VZZ, Arnhem 2008
Limpens H, K. Mostert, W. Bongers, Atlas van de Nederlandse vleermuizen, K.N.N.V, Utrecht 1997
Limpens H e.a., Brochure; Met vleermuizen onderweg, Dienst Weg- en Waterbouwkunde en de VZZ, Delft 2004
Limpens H, e.a., Brochure Vleermuizen, bomen en bos, SVB en VZZ, Arnhem 2003
Lange, R, A. van Winden, P. Twisk, J. de Leander & C. Spee, Zoogdieren van de Benelux, Herkenning en onderzoek. Jeugdbondsuitgeverij, 's Graveland 1986
Netwerk Groene Bureaus (NGB), Zoogdierverseniging, Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN), Vleermuizenprotocol
Schober, W. & E. Grimmberger, Gids van de vleermuizen van Europa, Azoren en Canarische eilanden, Tirion, Baarn 2001
Twisk P, e.a. Folder; Vleermuizen in en rondom het huis, Zoogdierverseniging i.s.m. Brabants Landschap, Landschapsbeheer Friesland en Stichting Landschapsbeheer Zeeland, 2009
Internet:

www.gelderland.nl
www.vleermuis.net
www.vleermuizenindestad.nl
www.vogelbescherming.nl
www.zoogdierverseniging.nl

Soortenstandaarden RVO, versies 2.0, December 2014:

Huismus
Gierzwaluw
Gewone dwergvleermuis
Ruige dwergvleermuis

Soortenprotocol STOWA:

Steenmarter